

Dzieje szkolnictwa na terenie Janowa Podlaskiego sięgają czasów zaborezych, a dokładniej zaboru rosyjskiego. W Janowie, od 1836 roku działała Szkoła Parafialna Elementarna dla dzieci katolickich, mieszcząca się w domu mieszkalnym i była całkowicie podporządkowana władzom rosyjskim. Pierwszym nauczycielem był ks. Franciszek Krzywicki. W okresie między powstaniem listopadowym a powstaniem styczniowym szkoła liczyła trzy oddziały, w których uczyło się w sumie około pięćdziesięciu uczniów. Utrzymywała się ze składek pieniężnych pochodzących od mieszkańców miasta i okolicznych wsi. Wówczas obowiązki nauczyciela, bardzo krótko, sprawował Franciszek Sadkowski.

Wzmocnienie rusyfikacji doprowadziło do likwidacji szkoły elementarnej. Dopiero po dziesięciu latach, w 1860 roku, zorganizowano Szkołę Elementarną Katolicką, gdzie nauczał Jan Drachalski. Jednakże po upadku powstania styczniowego sytuacja szkoły uległa znacznemu pogorszeniu ze względu na politykę rusyfikatorów - dzieci miały być wychowywane na posłusznych władzom rosyjskim obywateli. Językiem obowiązkowym był rosyjski, na który przetłumaczono polskie podręczniki. Sytuacja utrzymywała się do końca XIX wieku, kiedy to polityka władz rosyjskich złagodniała.

W 1904 roku ks. Tęofil Kowalski wraz z Bolesławem Chomiczem rozpoczęli pracę nad szkolnictwem prowadzonym w języku polskim. Trwało to krótko, ponieważ Bolesław Chomicz aresztowano i zesłano. Natomiast ks. Kowalski założył w Janowie pierwszą polską szkołę, gdzie uczyła Pelagia Parandowska wraz z Julią i Stanisławą Lipskimi. Naukę w języku polskim prowadziły we własnych domach Zofia Chomicz oraz Maria Toczyńska. Szkoła nie działała długo - została zlikwidowana, a nauczycieli umieszczono w więzieniu.

Kolejnym ważnym okresem były lata 1914 - 1918. Wybuch I wojny światowej zakończył pewien etap i w czasie działań wojennych szkoły zniszczono lub zamieniono na koszary lub szpitalę.

Po odzyskaniu niepodległości, w 1918 roku, nastąpiła żmudna odbudowa kraju, w tym szkolnictwa, obejmująca również Janów. Władze, przy poparciu mieszkańców, zdecydowały o budowie szkoły. Zakupiono dom myśliwski i przeniesiono go do Janowa. Szkole nadano imię pierwszego Marszałka Polski Józefa Piłsudskiego.

Rządy sanacyjne reorganizowały szkolnictwo w duchu patriotyzmu. Powstały dwie Publiczne Szkoły Powszechne. Szkoła Nr.1 znajdowała się w Janowie, zaś Szkoła Nr. 2 w budynku szkolnym w Starym Pawłowic. Kierownikami szkół byli Tadeusz Daniłak i Hipolit Panasiuk.

W październiku 1938 roku poświęcono kamień węgielny pod budowę zupełnie nowej Szkoły Powszechnej. W pracach brali udział rodzice, nauczyciele oraz młodzież. Przed wojną udało się wybudować fundamenty i nieco murów. Nauka odbywała się w istniejącym budynku szkolnym.

W owym czasie dzieci uczyły się w języku ojczystym przedmiotów takich jak: język polski, matematyka, historia, biologia, fizyka i chemia, język francuski i religia.

Uczestniczyły również w uroczystościach. Działały liczne organizacje zrzeszające uczniów np. harcerstwo, Koło Czerwonego Krzyża, Spółdzielnia Uczniowska, chór szkolny. Odbywały się liczne wycieczki. Prowadzono również tzw. „złotą księgę”, do której wpisywano uczniów z najwyższymi wynikami w nauce.

W przeddzień wybuchu II wojny światowej sytuacja szkolnictwa w Janowie się pogarszała, by w czasie wojennym przyjąć formę tajnego nauczania. Rozpoczęli i prowadzili je tacy pedagodzy jak: Janina Groszkówna oraz kleryk, Łucjan Łewczuk.

Niektórzy nauczyciele wyjechali, a repressje niemieckie z miesiąca na miesiąc rosły. Niemcy zezwolili na działania tylko szkół podstawowych, gdzie uczono rachunków, czytania i pisania. Inne dziedziny wiedzy zostały surowo zakazane. Zgnębioną polityką niemieckich agresorów społeczeństwo zdecydowało o organizacji nieformalnych zajęć w warunkach ścisłej konspiracji. Również w Janowie potajemnie uczono języka polskiego i historii oraz innych przedmiotów. Tajne nauczanie odbywało się w domach prywatnych i stodółach. Równocześnie działały w Janowie szkoły oficjalne – Szkoła Podstawowa Nr 1 i Nr 2. Nie wszyscy nauczyciele nauczali potajemnie, a jedni i drudzy narażeni byli na aresztowanie i umieszczenie w obozie koncentracyjnym. Stało się tak z dyrektorem Tadeuszem Daniłakiem, którego prawdopodobnie zamordowano. Nie był to jednak koniec prześladowań. Następnym z zamordowanych był Antoni Łepzki. Inni nauczyciele zagrożeni byli donosami ludności ukraińskiej i białoruskiej.

Zakończenie wojny spowodowało zmuszoną pracę nad wznowieniem powszechnego i oficjalnego działania szkoły w Janowie Podlaskim. Sytuacja była bardzo trudna, ponieważ nie było budynku szkolnego. Poprzedni uległ prawie całkowitemu zniszczeniu. Nowy nie był ukończony. Zdecydowano o nauce w zdewastowanym budynku seminarium, w którym brakowało sprzętu. Nie było książek i pomocy naukowych. Budynek i wyposażenie stanowiły ogromny problem, podobnie jak organizacja samych zajęć. Problematyczną kwestią były również braki kadrowe.

Nowa polityka władz oświatowych wymusiła istotne zmiany w treściach nauczania. Ważną zmianą było połączenie obu szkół w 1947 roku w Publiczną Szkołę Powszechną. Kierownikiem został Czesław Jędrzejewski. Mimo to trudnościami okazał się poziom nauczania, gdyż wzrosła liczba uczniów w każdej klasie. W związku z tym po połączeniu szkół wzrosła liczba nauczycieli, którzy dbali o podniesienie poziomu nauczania poprzez poprawianie ortografii i estetyki pisma, a także poprawę języka w podstawowych formach wypowiedzi. Organizowano również uroczystości i akademie. Nacisk kładziono też na wzrost czytelnictwa książek i czasopism. Priorytetem stała się również dyscyplina i grzeczność, wzorowana na postawie samych nauczycieli. Szkoła organizowała pracę społeczną i działalność charytatywną.

W czasie PRL – u nastąpiły zmiany systemu szkolnego, obejmujące również szkołę w Janowie Podlaskim. Dydaktykę i wychowanie oparto o socjalizm, co wiązało się z wprowadzeniem nowych programów nauczania. Przedmiotem obowiązkowym stał się język rosyjski. Ze szkoły usunięto lekcje religii.

W międzyczasie powrócono do budowy nowej szkoły. Tymczasem dzieci uczyły się w budynku PGR – u „Wygodna”.

W latach 1953 – 1956 ukończono budowę budynku głównego, a kierowniczką stała się Franciszka Rogut. Za jej kadencji szkoła została ogrodzona. Dzieci uporządkowały teren i posadziły rabaty kwiatowe, zasiały i pielęgnowały trawnik, założyły ogródek szkolny. Ostatnim zadaniem było wyrównanie miejsca przeznaczanego na boisko szkolne. Tu z pomocą przyszli rodzice. Wszystko to wpłynęło na bardzo dobre warunki pracy. Poziom nauczania był wysoki za sprawą nauczycieli, którzy poświęcali dzieciom również swój prywatny czas po zajęciach obowiązkowych. Poświęcenie nauczycieli spotkało się z oddźwiękiem ze strony uczniów, starających się jak najlepiej uczyć. Nowością było otwarcie sklepiu szkolnego „Jutrzenka” pod opieką Jana Kapłana. Do tradycji szkoły weszły także takie inicjatywy jak: sadzenie drzew, porządkowanie parków oraz prace zarobkowe – zbieranie złomu i makulatury.

Stopniowo coraz prężniej organizowano harcerstwo, które swoją działalność wznowiło w latach 1960 – 1961. Rozwijała się działalność Szkolnych Klas Oszczędnościowych. W tym okresie przypada również modernizacja szkoły i przebudowa budynków gospodarczych. Powstał gabinet lekarski. Ukończono tynkowanie szkoły.

Od roku szkolnego 1970/71 nastąpiły zmiany organizacyjne. Szkoła stała się głównym elementem oświatowym w okolicy, co pozwoliło na powstania klasopracowni języka polskiego, matematyki, historii, biologii, wychowania plastycznego i prac ręcznych, fizyki i chemii.

W czerwcu 1972 roku uroczystej nadano szkole imię Czesława Tańskiego i wręczono sztandar szkolny. Nad przebiegiem uroczystości czuwali: Henryk Jaroszewicz, Marta Rusinek, Bogumiła Piwowarska, Helena Okoń, Marianna Kublik i Izabella Michaj. W uroczystości uczestniczyła młodzież szkolna, grono pedagogiczne, mieszkającej oraz przedstawiciele władz, Aeroklubu Lubelskiego i Jednostki Wojsk Lotniczych w Białej Podlaskiej. Wygłoszono przemówienia oraz zaprezentowano część artystyczną. Później uczniowie złożyli ślubowanie.

Począwszy od 1970 roku powstawały przedmiotowe klasopracownie. Z czasem coraz lepiej wyposażone. Powiększała się liczba pomocy naukowych. Stałym elementem stało się dożywianie dzieci oraz troska o ich higienę i zdrowie. Uczniowie chętnie uczestniczyli w zajęciach dodatkowych – kołach

zainteresowań i kółkach przedmiotowych. Działały koła: taneczne, fotograficzne, introligatorskie, czytelnice i literackie, a także oszczędnościowe. Oprócz tego organizowano kursy, np. z zakresu Drogowej Służby Ruchu.

Szkolne fundusze uzupełniały wpływy z organizowanych zabaw sylwestrowych, choinkowych czy karnawałowych. Umożliwiało to zakup pomocy naukowych, a także urządzenie gabinetu lekarskiego. Nauczyciele starali się jak najlepiej przekazać

wiedzę i dbali o jej zrozumienie. Współpracowali z rodzicami w troskę o dobrą wychowanie. Oprócz tego zachęcali uczniów do udziału w konkursach i olimpiadach przedmiotowych.

Urozmaiceniem życia szkolnego organizowane były wycieczki, rajdy rowerowe oraz biwaki, a zimą kuligi. Była to też nagroda dla uczniów za bardzo dobre sprawowanie i wyniki w nauce.

W 1974 roku z inicjatywy dyrektora Jerzego Doroszuka powstała Zbioreza Szkoła Gminna w Janowie Podlaskim. Objmowała filie w Bubl - Grannie, Nowym Pawłowie i Wrehlisiu, a także szkołę w Błotniu, Bubl - Łukowiskach, Liceum Ogólnokształcące w Janowie Podlaskim oraz przedszkole w Janowie Podlaskim.

W szkole działały liczne koła zainteresowań i organizacje młodzieżowe. Organizowano w dalszym ciągu wycieczki, rajdy rowerowe i biwaki. Tradycją stały się prace społeczne – pielęgnacja zieleni, prace polowe, sadzenie lasu. Bardzo dużą wagę przywiązywano do uroczystości szkolnych i akademii. Uczniowie osiągnęli sukcesy w konkursach wojewódzkich i ogólnopolskich.

Obecnie również kontynuuje się taką działalność jako koła przedmiotowe i akademie. Uczniowie pod kierunkiem nauczycieli osiągają wiele sukcesów.

Z najnowszych inwestycji należy wymienić budowę wielofunkcyjnego boiska szkolnego, wyłożenie terenu kostką brukową, ogrodzenie, nowoczesny plac zabaw, pełnowymiarową halę sportową. Ponadto urządzono nowoczesną pracownię komputerową, a do klas trafiły interaktywne tablice. Oczywiście szkoła posiada stały dostęp do Internetu, a szkolna biblioteka może poszczycić się kilkutyśmianym zbiorem książek.

Przełomowym wydarzeniem było powstanie Zespołu Placówek Oświatowych, w skład którego weszła Szkoła Podstawowa im. Czesława Tańskiego, Przedszkole Samorządowe oraz wygaszane Publiczne Gimnazjum im. Św. Jana Pawła II. Ogromną zmianą była budowa przedszkola, które weszło w skład jednolitego kompleksu szkół. Ostatnimi czasy wykonano również gruntowną termomodernizację i zamontowano ogniwa fotowoltaiczne, pokrywającą niemal całą powierzchnię dachu hali sportowej.